

פיתוח, הפעלה והערכה של תכנית לימודים בכימיה לבתי ספר לסיעוד בישראל

חיבור לשם קבלת התואר
"דוקטור לפילוסופיה"

מאת
יהודית דורי

מוגש למועצה המדעית של מכון ויצמן למדע, רחובות

דצמבר, 1987

כסלו, תשמ"ח

תקציר

אוכלוסיה מגוונת של תלמידים בוחרת במקצוע הסיעוד בישראל. אף כי כימיה הינו מקצוע בסיסי בלימודי הסיעוד. מרבית התלמידים למדו כימיה בתיכון במשך שנה אחת בלבד – בד"כ בכתה י'.

התכנית "כימיה בשרות הסיעודי" פותחה במטרה לענות על הצרכים הבאים:

1. הצורך בתכנית לימודים בכימיה רלוונטית הן לקורסי סיעוד מתקדמים, כגון פיסיולוגיה ופרמקולוגיה, והן לפעילויות עתידיות של האחות בבית החולים.
2. הצורך לפתח תכנית, שתתחשב בעובדה, כי חלק ניכר מאוכלוסית התלמידים למד כימיה במשך שנת לימודים אחת בלבד.
3. הצורך להעלות את רמת ההנעה ללימוד הכימיה בקרב תלמידי הסיעוד.

לברור נתוני הרקע של תלמידי הסיעוד בוצע מחקר צרכים, שבעקבותיו נקבעו התכנים המתאימים לייעוד העתידי של התלמידים. בכתיבת התוכנית הושם דגש על הבנת הקשר בין הכימיה כמקצוע בסיסי לבין תפקיד האחות. התוכנית כוללת את הפרקים הבאים:

1. כימיה לאחיות – מדוע?
2. מולקולות בגוף האדם
3. יונים בגוף האדם
4. מבט אל הכימיה הכמותית - בדיקות מעבדה
5. חומצות ובסיסים בגוף האדם
6. שיוי משקל כימי בתגובות חומצה –בסיס
7. כימיה של תרכובות הפחמן
8. ולסיכום...

אוכלוסית המחקר כללה כ-400 תלמידי שנה א' בעשרה בתי ספר לסיעוד, שלמדו את ששת הפרקים הראשונים של התכנית במסגרת מהדורת ניסוי בשנה"ל תשמ"ו. הפעלת התכנית בכתות ערכה 25-50 שיעורים. נערכו שיחות עם המורים, פותחו עזרי הוראה ונערך יום עיון למורים ולמנהלות בתי הספר לסיעוד, אשר נטלו חלק בניסוי התכנית. ההערכה של התכנית התבצעה באמצעות מבחני הישגים ועמדות, אשר ניתנו לפני ובסיום התכנית.

התכנית "**כימיה בשרות הסיעודי**" הוכחה כיעילה בבתי הספר האקדמיים כמו גם באלו, המכשירים אחיות מוסמכות. התוצאות הטובות ביותר הושגו בבתי הספר שלמדו בדיוק בהתאם לתכנית, ושהשתמשו בתרגילים, בעזרי ההוראה ובבחינות שהוצעו. בבתי ספר אלו נסגר הפער, שהיה קיים בין אקדמאים ללא אקדמאים, ובין תלמידים בעלי הישגים גבוהים ונמוכים. בבתי ספר אשר השתמשו בתכנית כחומר עזר בלבד, רק תלמידים בעלי הישגים גבוהים הפיקו תועלת הניתנת למדידה, מהשימוש בתכנית.

בתחום הריגושי, תלמידים אשר קראו את התכנית "**כימיה בשרות הסיעודי**", דווחו כי החומר היה ברור וסייע להם בהבנת הנושאים הנלמדים. כמו כן, הם ציינו כי הארועים הסיעודיים והדוגמאות תרמו להבנת הקשר בין הסיעוד והכימיה. המורים והתלמידים מסרו כי התכנית מלאה צורך לחומר לימוד בכימיה בעברית, כמו כן תרמה רבות לשיפור תדמית הכימיה ולהורדת רמת החרדה, אשר כימיה גרמה בעבר.